

ΑΠΟΙΕΝ ΣΤΗΝ ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ

Handwritten signature and date: 27/2/70

ΜΙΑ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΕΚΕΙ ΟΠΟΥ Η ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΕΙΝΑΙ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ

Πάρα πολλές είναι οι έμπειρίες που αποκομίζει ένας επισκέπτης της Τσεχοσλοβακίας. Αι οι έμπειρίες αυτές προεκτείνονται σε βάθος όταν έχει την τιμή να είναι κληθείς επίσημος προσκαλεσμένος της Ένωσης Συγγραφέων της χώρας, μια και κατευθεία έχει την ευκαιρία να μπει στα άδυτα της κουλτούρας, χωρίς διατυπώσεις που θα σπαταλούσαν πολύτιμο χρόνο. Αυτή τη μεγάλη τύχη είχα στην άρχες του Απρίλη

Για την παράδοση της Πράγας στον τομέα της κουλτούρας είναι περιττό να μιλά κανείς. Κάθε γωνιά της πανλεομορφής πόλης, κάθε μουσείο, κάθε εκκλησία, κάθε άγαλμα μιλά για αυτή την κουλτούρα. Αλλά εκεί που βλέπεις την πραγματική, ζωντανή κουλτούρα του λαού, τη σημερινή, είναι στις κουβέντες με τους ανθρώπους της τέχνης και των γραμμάτων.

Το πρόγραμμα της Ξιλοξενίας ήταν πλούσιο και πρόβλεπε επισκέψεις αξιόθελων μέρων της χώρας. Όλο το τάκτ και τον σεβασμό προς τους οικοδεσπότες, τους έδωσα να καταλάβουν ότι προτιμούσα τις προσωπικές επαφές, τους ανθρώπινους δεσμούς που θα μπορούσαν να ανοίξουν δρόμους γνωριμίας και φιλίας ανάμεσα στις χώρες μας. Κατάλαβαν άμέσως. Και το πρόγραμμα έργασίας άρχισε, χωρίς καθόλου διάλειμμα. Δραστήρια χωρίς λεπτό σε ήσυχία, ή υπεύθυνη των διεθνών σχέσεων Ίβάννα Αζάλοβα άρχισε τα τηλεφωνήματα. Έσα σέπεντε μέρες έπρεπε να δω το μάξιμουμ των ανθρώπων, μια και τις υπόλοιπες πέντε μέρες θα τις περνούσα στην Μπρατισλάβα, την πρωτεύουσα της Σλοβακίας.

Στην Ένωση Συγγραφέων Τσεχοσλοβακικών Συγγραφέων, όπου στεγάζονται τα γραφεία και η λέσχη, στο παλιό κτίριο της Εθνικής Λεωφόρου της Πράγας, είχα την τύχη να συναντήσω μερικά από τα πιο διάσημα όνοματα της σύγχρονης λογοτεχνίας της Τσεχοσλοβακίας. Βίλεμ Ζάβαντα, ο πιο μεγάλος ποιητής της χώρας, Γιόζεφ Ρούμπαν, Γραμματέας της Ένωσης Τσεχών συγγραφέων, Γιούρι Τάουφερ, κριτικός, προσωπικός φίλος και μεταφραστής του Παγιακόβσκη. Αι οι τρεις τιμημένοι με το Βραβείο του Εθνικού Καλλιτέχνη. Γιάν Κοζακ, ένας από τους πιο προικισμένους πεζογράφους, Πρόεδρος της Ένωσης Τσεχοσλοβακικών Συγγραφέων (πρόεδρος Παλιός γνώριστος από το Παγκόσμιο συνέδριο συγγραφέων της όφιας, όπου και μου είχε απευθύνει την ευγενική του πρόσκληση) Βλαντιμίρ Γιάνοβιτς και Γιβι Ζάτσεκ, εκπρόσωποι της νέας γενιάς στην ποίηση και τόσο και τόσο άλλοι. Ένωσα ξαφνικά τόσο μικρή, να μιλώ για τα προβλήματα των συγγραφέων στην Κύπρο, όπου όχι μόνο δεν πουλούν τα βιβλία τους αλλά αναγκάζονται να πληρώσουν κι από πάνω για να τα εκδόσουν. Το ενδιαφέρον όμως και η συμπάθεια τους προς τον άγωνισόδεμο λαό μας ήταν τόσο που διάλυσε τα συμπλέγματα μου. Και, αυτό δεν μπορεί κανείς να μεί

τό ἀμφισβητήσει. Εἶμαστε ἕνας μικρὸς λαὸς ποὺ ἀκκκκκκ κάνει ἕνα μεγάλο ἀγώνα ἐπιβίωσης. Ἐνας μικρὸς λαὸς μὲ πανάρχαια κουλτούρα, ἧκκκκκ ποὺ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀμφισβητήσει καὶ κανεὶς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀφήσει νὰ χαθεῖ. αὐτὸ τονίζουμε σ' ὅλες τὶς ἐπαφές μας, κι' εἶναι τὸ σημεῖο ποὺ συγκινεῖ ἀπάνταστα τοὺς Τσεχούς, λαὸ τόσο εὐαίσθητο στὰ θέματα πολιτισμοῦ.

Τὸ σπῆτι τοῦ Στανισλάβ Βάιτσε, τοῦ ζωγράφου, εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν Πράγα, σχεδὸν στὴν ἐξοχὴ. Ἀθόμαστε στὸ ἀτελιέ του, κουβεντιάζουμε, θεμπωμένοι ἀπὸ τὰ χαροῦμενα, τολμηρὰ χρώματα ποὺ λές καὶ θέλουν νὰ πηδήξουν ἔξω ἀπὸ τὸ μουσαμά, νὰ βγαῖν καὶ νὰ ποτίσουν φῶς τὴ μουντὴ πόλη, ποὺ ἡ ἀήριλιά της βροχὴ τὴν βαρύνει στὴ νάρκη. Στὸ διπλανὸ δωμάτιο ἡ γυναῖκα του, σ' ἕνα τεράστιο τῶιχο, φτιάχνει τὸ τεπισερὶ. Ἄρμπο κόμπο, μὲ τὸ χέρι, τὸ ἀριστοῦργημα τῆς ὑπομονῆς καὶ τοῦ γοῦστου δημιουργεῖται. Ὁ Βάιτσε ὑποσχέθηκε νὰ φέρει τὸν πλῆσιο κόσμο τῶν χρωμάτων καὶ τῆς φαντασίας του ὡς ἐμᾶς, σὲ μιὰ ἐκθεση στὴν Κύπρο. Ἐχει ἤδη ἐκθέσει σὲ πάρα πολλές χώρες τοῦ κόσμου.

Ἐπίσκεψη στὸ στούντιο κινουμένων σχεδίων καὶ κοῦκλων: Μιὰ μικρὴ γεύση τοῦ τί γίνεται στὴ Τσεχοσλοβακία ἀπὸ πλευρᾶς κινουμένου σχεδίου ἔχουμε ἀπὸ τὶς ταινίες ποὺ βλέπομε κάθε τόσο στὴν τηλεόραση. τὸν μόχθο ὅμως τῶν καλλιτεχνῶν δὲν μπορεῖ ἕνας νὰ τὸν φανταστεῖ, ἂν δὲν δεῖ πῶς δημιουργεῖται μιὰ κίνηση, πῶς κατασκευάζεται μιὰ κοῦλλα, μὲ τί προσοχὴ κι' ἀγάπη (ὁ διευθυντῆς μᾶς εἶπε ὅτι μιὰ κλοῦλλα μπορεῖ νὰ στοιχίσει καὶ 20.000 κορῶνες) ἀπὸ τοὺς τεχνίτες ποὺ δουλεύουν μὲ τὸ χέρι τὸ κάθε κομμάτι: Ξυλουργοί, μοδίστρες, σιδηρουργοί, ζωγράφοι, ὁ καθένας στὴ ἀκκκκκ γωνιά του δουλεύει μῆνες, χρόνια, γιὰ νὰ βγεῖ ἕνα δεκάλεπτο ἴσως φιλμ μὲ τόση τελειότητα. Ἡ τσεχοσλοβακικὰ φιλμ κινουμένου σχεδίου καὶ κοῦκλων εἶναι τὰ πιὸ δημοφιλῆ σ' ὅλο τὸν κόσμο κι' ἀποτελοῦν σοβαρὴ πηγὴ πλοῦτου γιὰ τὴ χώρα. Ὅπως καὶ τὰ βιβλία της... Ἡ, τὰ βιβλία... Ἡ βαλίτσα μου ἦταν ἀδύνατο νὰ μεταφερθεῖ στὴν ἐπιστροφή.

Εἶχα τὴν τύχη νὰ ἐπισκεφθῶ τρία ἐκδοτικὰ στὴ Τσεχοσλοβακία. Στὴν Πράγα τὸ Ἐκδοτικὸ τῆς Ἐνώσεως ἧκκκκκ συγγραφέων καὶ τὸ Ἐκδοτικὸ παιδικῶν βιβλίων ἦκκκκκ "Ἄλφρατ". Στὴ Ἐκδοτικὴ τῆς Πράγας τὸ Ἐκδοτικὸ Πατρᾶν. Ἔρα ὅμως ἀπ' αὐτὰ πῶς μπορεῖς ν' ἀντισταθεῖς στὴν πρόκληση τῶν βιτρίνων τῶν βιβλιοπωλείων καὶ, νὰ μὴ μπεῖς, νὰ ρίξεις μιὰ ματιὰ, νὰ ξεφυλλίσῃς αὐτὰ τὰ ζωντανὰ ἔργα τέχνης. Ὁ βοηθὸς ἀρχισυντάκτης τοῦ Πατρᾶν Κάρολ Βλαχόβσκη εἶπε:

Φτιάχνουμε βιβλία ποὺ νὰ τραβοῦν τὸν καθένα. Γιὰ τοὺς νεαροὺς ἐρωτευμένους, βιβλία ποίησης, μεγέθους μικροῦ σημειωματάριου, γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ τὸ βάλει ἕνας στὴ χούφτα τοῦ ἀγαπημένου προσώπου. βιβλία γιὰ τοὺς συλλέκτες ἀριθμημένα, ὄχι περισσότερα ἀπὸ 500 ἀντίτυπα, ζωγραφισμένα, ἐπιμελημένα στὴν κάθε σελίδα. Βιβλία γιὰ τὸν κόσμο ποὺ ταξιδεύει στὰ λεωφορεῖα, στὰ τραῖνα, νὰ μεταφέρονται εὐκόλα, νὰ χουν στοιχεῖα μεγάλα καὶ ἀκκκκκκκκκκκ εὐκολοδιάβαστα.

των σλοβάκων. Όμως έχουν και μία κεντρική Ένωση Τσεχοσλοβάκων Συγγραφέων που το Συμβούλιο της είναι ανάμεικτο, και που ασχολείται με τα συμφέροντα και των δύο. Κάθε Ένωση έχει τις λέσχες της, τα κέντρα ανάπαυσης (έκείνο το παλάτι στο Ντόμπρι που αντί να το κρατάνε κλειστά σαν μουσείο το προσφέρουν σαν μέρος δημιουργίας και ξεκούρασης για τους συγγραφείς...). Κάθε μια Ένωση έχει τα γραφεία της, τα έκδοτικά της τα περιοδικά της. Έχουν όμως και κοινά για την Ένωση Τσεχοσλοβάκων συγγραφέων. Κάθε μια Ένωση έχει τις επαφές της με οργανώσεις συγγραφέων του εξωτερικού. Επίσης όμως η χώρα αντιπροσωπεύεται από την Ένωση Τσεχοσλοβάκων Συγγραφέων.

Είχε τον μεγάλο Σλοβάκο ποιητή, Πρόεδρο της Ένωσης Σλοβάκων Συγγραφέων Αντρέη Πλάβκα μιλήσαμε για τα προβλήματα των μικρών λαών. Η Σλοβακία, μία μικρή χώρα στριμωγμένη μέσα στη μεγάλη αυστροουγγρική αυτοκρατορία ήταν το μεγάλο θύμα των κριτικών και ρουζέπιδρομων. Γι' αυτό και μ'ε καταλαβαίνουν. Γι' αυτό και μ'ε υποστηρίζουν. Εκείνοι πια δεν είναι μικροί, δεν είναι μόνοι. Είναι η σοσιαλιστική δημοκρατία της Τσεχοσλοβακίας, ένα σεβαστό κομμάτι του σοσιαλιστικού κόσμου.

Θάμπορουμε κανείς να μιλά για ώρες για αυτό τον ωραίο λαό με τον πολιτισμό και το λεπτό γούστο, ^{και} με την ^{ψηλή} βιομηχανική ανάπτυξη. Και για τί δεν θα μπορούσε να μιλήσει. Για εκείνο το θαύμα, τη Λατέρνα Μάγικα, ένα υπέροχο συνδυασμό θεάτρου, κινηματογράφου, παντομίμας, χορού, τραγουδιού, ποίησης. Για τα κομφοτεχνήματα της ορσελάνης και του κρύσταλλου, και του άσημιού, για τα έρχοχειρα, τα ύφαντά, τις ταπισερτί. Για τον κινηματογράφο, τη μουσική, το θέατρο, την Όπερα, τις ατέλειωτες γκαλερί, για τα μνημεία τους που τα συντηρούν με τόση φροντίδα.

Αί, πρέπει να αναπτύξουμε τους δεσμούς μας με την Τσεχοσλοβακία. Εκείνοι είναι ολοπρόθυμοι να το κάνουν. Τ'οδειξαν άπειρες φορές. Αί πάνω π' όλα να τους αναπτύξουμε στον εκπολιτιστικό χώρο. Πολλά έχουμε να κερδίσουμε